

2. Stuwwallandschap tussen Steenwijk en Johannes Postkazerne

2.5. Steenwijk vooroorlogse wijken

Gebiedsbeschrijving

Structuur

Vanaf eind negentiende eeuw vonden uitbreidingen plaats langs de invalswegen naar de stadskern (Gasthuislaan, Meppelerweg, Tukseweg, Kallenkoterallee,). Hierlangs ontstond een lintbebouwing van villa's en herenhuizen. Ten zuiden van de Onnapoort, aan de Nieuwe Onnastraat, ontstond een arbeiderswijk. Rondom het station verrezen villa's en herenhuizen. Langs de Meppelerweg en de Kallenkoterallee bevinden zich de vrijstaande voorname herenhuizen en villa's. Het wegprofiel is breed en wordt omzoomd door bomen. Langs de Tukseweg is een ventweg. Nabij de stadskern verdicht het lint zich en wordt het wegprofiel smaller. De woonfunctie overheerst, maar er bevinden zich ook enkele bedrijven en grotere gebouwen. De structuur van de woonwijk ten zuidoosten van de kern wordt gevormd door een aantal straten, dat de hoogtelijnen van de nabijgelegen es volgt. Langs deze straten is de bebouwing aaneengesloten.

Nabij de kern is het straatprofiel nauw en zijn de huizen klein en smal.
Meer oostwaarts zijn de straten breder en is de bebouwing ruimer opgezet.

Het rijtje links op de foto wordt gekenmerkt door een kap in langsricting met dwarskappen op de hoeken.

Bebouwing

De oudste bebouwing - herenhuizen en villa's langs de invalswegen uit de late negentiende en vroeg-twintigste-eeuw worden gekenmerkt door hun uniciteit en rijke detaillering. In hoofdvorm bestaan ze uit twee bouwlagen, soms met souterrain, onder een grote kap. De gevel is vrijwel altijd naar de weg toe gericht. Diverse kapvormen komen voor: mansardekappen maar ook samengestelde kapvormen met een kap in dwarsrichting. De meeste panden volgen de rooilijn. Dicht bij het centrum ligt de rooilijn kort bij de weg, de stad uit hebben de panden voortuinen. Erkers, dakkapellen en serres komen veel voor. In een aantal gevallen is de woonfunctie verdwenen en zijn de woningen aangepast aan bedrijfsmatig gebruik.

De eenvoudiger bebouwing - onder andere de Oostwijkstraat en de Nieuwe Onnastraat - bestaat veelal uit geschakelde éénlaags woningen onder zadeldaken, of onder een gemeenschappelijke kap in langsrichting met dakkapellen. De voorgevels zijn op de straat georiënteerd.

Er zijn geen voortuinen. De meest voorkomende indeling is twee vensterassen op de begane grond en één raam in de topgevel. De hoeken van de rij - op het kruispunt - zijn vaak afgeschuind.

Afgeschuinde hoek

Verderop in de wijk zijn ook halfvrijstaande woningen te vinden, uit de periode van de jaren dertig. De straatwanden zijn nu niet meer aaneengesloten. De hoofdvorm is ruimer en hoger: een tot twee bouwlagen met een grote kap. De meeste woningen uit de jaren dertig zijn echter éénlaags, geschakeld onder zadeldaken, dan wel onder een gemeenschappelijke kap met steekkappen. De woningen aan de Gasthuislaan en de Tukseweg zijn in een rij gebouwd. Dit valt niet op door de individuele kappen.

Naoorlogse en recente invullingen sluiten in schaal en maat overwegend goed aan bij de oorspronkelijke bebouwing. Het gaat vaak om stadsvernieuwingsprojecten.

Detaillering

De detaillering van de oudste bebouwing is zeer rijk. Architectonische middelen als dakoverstekken, afdakjes, kozijnen, lijsten, schoorstenen zijn toegepast. Een aantal panden vertoont kenmerken van de Jugendstil of van de Amsterdamse school ('baksteenarchitectuur'). Kleur en materiaalgebruik zijn divers, maar een bruine baksteen en een rode of zwarte kap overheersen. Ook gepleisterde gevels komen voor.

De bebouwing aan de Oostwijk- en de Nieuwe Onnastraat wordt gekenmerkt door speklagen. De windveren en daklijsten zijn hier rijk gedetailleerd.

In de wijk rondom de Oostwijkstraat herhalen veel van deze details zich, alleen op een kleinere schaal. Het kleurgebruik is een bruine steen met een zwart of rood dak. Gepleisterde en witgeschilderde gevels komen ook voor. Verderop in de wijk zijn de gevels opgemetseld in een roodbruine baksteen. De daken zijn overwegend rood. Ook hier is aandacht besteed aan de hoekdetails. Langs de Gasthuislaan, en aan één zijde van de Tukseweg zijn de daken rood. De nieuwbouwinvullingen vallen vooral op door hun lichtere kleurgebruik.

Bijzondere elementen

Langs de invalswegen bevindt zich een aantal bedrijven, zoals de Rabobank langs de Meppe-
lerweg. Het betreft gebouwen die in schaal en
maat sterk afwijken van de typologie van de
omgeving. Verspreid door de buurten zijn ge-
bouwen met een publieke functie zoals scholen,
het buurtcentrum de Buze, en het zwembad.
Het betreft grotere gebouwen, net als het bank-
gebouw, alzijdig gericht en overwegend voor-
zien van een plat dak.

De algemene begraafplaats langs de Meppe-
lerweg. Parkachtige open ruimte langs deze
weg. Onderbreking van de lintbebouwing.

De hefbrug over het Dolderkanaal markeert een
van de toegangen tot Steenwijk.

Welstandsbeleid

Verantwoording

Ook als is de vormgeving wisselend van kwaliteit, deze wijken zijn zeer herkenbaar en bepalend voor het aanzicht van de kern Steenwijk. Van belang is dan ook dat, meer nog dan de individuele panden, de karakteristieken die deze wijken bepalen worden behouden. De grote doorgaande wegen zijn daarbij divers qua vormgeving van bebouwing. Het welstandsbeleid concentreert zich hier dan ook meer op de schaal van bebouwing.

Beleid

1. De bebouwingskarakteristieken zoals die in de gebiedsbeschrijving zijn omschreven dienen te worden *behouden*.
2. *Vernieuwing* is onder voorwaarden langs de Meppelerweg en de Tukseweg mogelijk.

Welstandscriteria

Situering

1. De gebouwen dienen zoveel mogelijk naar de openbare ruimte gericht te zijn en afgestemd te worden op de plaatselijke situatie.
2. Afwijkende situering is mogelijk indien het een vervanging van een compleet stedenbouwkundig ensemble betreft.
3. Bijgebouwen dienen zo te zijn gesitueerd, dat zij ondergeschikt zijn aan het hoofdgebouw.

Vormgeving

1. De bebouwingskarakteristieken zoals in de gebiedsbeschrijving beschreven dienen te worden behouden. Daarbij is in ieder geval relevant: schaal en maat van de bebouwing.
2. Vernieuwing is langs de Meppelerweg en de Tukseweg mogelijk maar met respect voor maat en schaal van de bestaande bebouwing.

3. Uitbreidingen dienen ondergeschikt zijn aan het bestaande gebouw en dienen daar qua vormgeving mee te harmoniëren.
4. De plaats, afmeting en verhoudingen van de raam- en deuropeningen dienen goed op elkaar afgestemd te zijn.

Detailering, materialen en kleuren

Diverse kleuren en materialen zijn toegestaan mits deze harmoniëren met de directe omgeving.

Leeswijzer beschrijvingen

Gebiedsindeling

Het welstandstoezicht wordt gevoerd op grond van gebiedsgerichte criteria. Om deze criteria op te kunnen stellen, zijn eerst verschillende gebieden van elkaar onderscheiden. Dit is gedaan door te zoeken naar een bepaalde samenhang op grond van stedenbouwkundige, landschappelijke en/of architectonische kenmerken.

Deze samenhang kan bestaan uit een vijftal aspecten:

1. de functie;
2. de ontstaansgeschiedenis;
3. de ruimtelijke verschijningsvorm;
4. de relevantie van het onderscheid tussen de gebieden voor welstandstoezicht;
5. de dynamiek van het bouwen.

De mate waarin één van deze aspecten overheerst, wisselt per gebied. Als bijvoorbeeld in twee gebieden hetzelfde welstandsbeleid en dezelfde criteria worden gehanteerd, is het de vraag of het onderscheid nog relevant genoeg is voor het vasthouden aan twee gebieden.

Op deze wijze is een gebiedsindeling ontstaan waarbij de gemeente in 6 hoofdgebieden is ingedeeld. Binnen deze hoofdgebieden zijn vervolgens subgebieden onderscheiden. De kern Steenwijk is bijvoorbeeld verdeeld in 5 gebieden. In totaal zijn 29 gebieden benoemd. De gebiedsindeling is terug te vinden op de overzichtskaart die als bijlage bij de welstandsnota is gevoegd.

Toelichting op de gebiedsbeschrijvingen

Per gebied is een aantal bladen gemaakt met de beschrijving, de waardering, het te hanteren welstandsbeleid en de welstandscriteria.

Elke gebiedsbeschrijving heeft dezelfde opbouw:

- ♦ Kaart

Op het eerste blad staat een kaartje waarop (de ligging van) het gebied is aangegeven.

- ♦ Gebiedsbeschrijving

Na het kaartje volgt de gebiedsbeschrijving. Hier worden de belangrijkste karakteristieken van het gebied en vooral van de bebouwing beschreven. De gebiedsbeschrijving is opgebouwd van groot naar klein en daarbij opgedeeld in drie kopjes: structuur, bebouwing en detaillering. Onder structuur wordt de ontstaansgeschiedenis en de structuur van het gebied beschreven evenals de plaatsing van de bebouwing. Onder bebouwing worden specifieke aspecten van de bebouwing zelf beschreven zoals (architectonische) stijl, gevelopbouw, overheersende hoofd- en kapvorm. Onder het kopje detaillering wordt aandacht besteed aan de detaillering, materialen en kleuren van de bebouwing. De beschrijving en waardering zijn niet los van elkaar te zien. Op het moment dat je de keuze maakt om iets te beschrijven geef je al een impliciete waardering. In de gebiedsbeschrijvingen zitten dan ook elementen van de waardering geïntegreerd.

- ♦ Bijzondere elementen

Bij de beschrijvingen worden ook de bijzondere elementen benoemd. Het gaat daarbij om gebouwen die (in positieve of negatieve zin) afwijken van de algemene gebiedsbeschrijving.

Welstandsbeleid

Het welstandsbeleid wordt steeds voorafgegaan door een verantwoording van het beleid. Hierin wordt kort uiteengezet waarom in een bepaald gebied gekozen is voor het geformuleerde beleid. Hierin ligt ook een

waardering besloten van de kwaliteiten en karakteristieken van het gebied.

Het welstandsbeleid wordt steeds opgebouwd uit:

1. één of meer punten die de algemene lijn vormen;
2. één of meer punten die elementen benoemen die specifiek zijn voor het gebied.

Bij de formulering van het beleid wordt een aantal termen gebruikt die om een nadere toelichting vragen. Ten eerste wordt er onderscheid gemaakt tussen behouden, respecteren en vernieuwen:

Behouden van de bebouwingskarakteristieken. Met behouden wordt bedoeld dat bouwplannen dezelfde bebouwingkarakteristieken dienen te hebben als de bestaande gebouwen. Van de gebiedsbeschrijving afwijkende vormgeving voldoet dan dus niet aan redelijke eisen van welstand. Dat geldt dus voor nieuwbouw, maar ook voor uitbreidingen en verbouwingen aan bestaande gebouwen. Tenzij dit expliciet anders is geformuleerd.

Respecteren van de bebouwingkarakteristieken. Hiermee wordt bedoeld dat bouwplannen de gebiedskarakteristieken als uitgangspunt moeten hebben maar dat op onderdelen hier nieuwe vormen etc. aan toegevoegd kunnen worden. Anders gezegd een bouwplan mag op onderdelen afwijken maar niet conflicteren met de bestaande bebouwing.

Vernieuwen. Hiermee wordt bedoeld dat van de gebiedskarakteristieken afwijkende bebouwing geen probleem vormt. Het gaat dan alleen om nieuwbouw of complete vernieuwbouw en niet om uitbreidingen en gedeeltelijke verbouwingen.

Ter aanvulling worden nog de volgende termen gebruikt:

Versterken. Hiermee wordt bedoeld dat een bouwplan zodanig ontworpen moet zijn dat het eventuele afwijkingen op onderdelen van de bestaande bebouwing teniet doet. Het totale plan moet na realisering van het

bouwplan beter voldoen aan de gebiedskarakteristieken.

Herstellen. Hiermee wordt bedoeld dat oorspronkelijke karakteristieken weer teruggebracht moeten worden. Dit gaat niet alleen om verbouwingen en uitbreidingen aan bestaande gebouwen maar ook om nieuwbouw. Dit wordt met name gebruikt in beschermde gezichten.

Versterken van de kwaliteit van de vormgeving. Hiermee wordt bedoeld dat het bouwplan een hogere kwaliteit van architectuur dient te hebben dan de bestaande bebouwing. Het bouwplan zal dan moeten voldoen aan de criteria voor architectonische kwaliteit.

Bij alle categorieën zijn regelmatig uitzonderingen of nadere voorwaarden benoemd.

Welstandscriteria

Het welstandsbeleid is uitgewerkt in de gebiedsgerichte welstandscriteria. Naast de gebiedsgericht criteria kunnen ook meer objectgerichte criteria of specifieke criteria gelden. Daarnaast is er één algemeen criterium dat geldt in alle gebieden:

- Bij nieuwbouw, wijziging en uitbreidingen dient de architectonische kwaliteit minimaal gelijkwaardig te zijn aan de bestaande architectonische kwaliteit.

Zonder dat bij elk gebied naar deze criteria wordt verwezen gelden in alle gebieden de volgende criteria:

- Voor monumenten: De criteria voor monumenten.
- Voor reclameobjecten: Het reclamebeleid.
- Voor licht vergunningplichtige bouwwerken: De sneltoetscriteria. In de beschermde stads- en dorpsgezichten gelden behalve de sneltoetscriteria altijd ook de gebiedsgerichte criteria.
- Voor recreatieterreinen: Bij recreatieterreinen dienen bij bouwplannen voor verbouwing, uitbreiding en nieuwbouw de bebouwingskarakteristieken van de bestaande bebouwing te worden ge-

respecteerd. Bij algehele vervangende nieuwbouw dienen de bebouwingskarakteristieken van het gebied waarin het recreatieterrein is gelegen te worden *gerespecteerd*.

- ♦ Voor de bijzondere elementen: bij uitbreidingen en verbouwingen dienen de bebouwingskarakteristieken te worden *behouden* en waar mogelijk *versterkt*.

Beeldkwaliteitplannen

Naast de gebiedsgerichte criteria gelden er in delen van twee gebieden nog beeldkwaliteitplannen. Het gaat om:

- ♦ gebied 2.4. "Steenwijk, historisch centrum", daar is het beeldkwaliteitplan Steenwijkerdiep (september 2000) geldig;
- ♦ gebied 2.8. "Steenwijk, naoorlogse uitbreidingen", daar is het beeldkwaliteitplan "Woldmeenthe" geldig.

Beide beeldkwaliteitplannen maken integraal onderdeel uit van deze welstandsnota.